

JORY BRENTJENS

GEVLUCHT OM TE VECHTEN

DE JOODSE VLUCHTELINGEN
VAN DE 1ST AIRBORNE DIVISION

W BOOKS

AIRBORNE
MUSEUM
AT HARTENSTEIN

Foto omslag:
A.L.A. Kremer-Kingma.

JORY BRENTJENS

**GEVLUCHT
OM TE
VECHTEN**

**DE JOODSE VLUCHTELINGEN
VAN DE 1ST AIRBORNE DIVISION**

W BOOKS

**AIRBORNE
MUSEUM
AT HARTENSTEIN**

INHOUD

VOORWOORD	6	HOOFDSTUK 2 OP DE VLUCHT	28
INLEIDING	8	Emigratie uit Duitsland	29
Joodse vluchtelingen?	10	Reacties op de vluchtelingenstroom	33
HOOFDSTUK 1 VERDREVEN	12	Kindertransport	36
De NSDAP aan de macht	13	De studenten	41
De rassenwetten van Neurenberg	16	HOOFDSTUK 3 EEN NIEUWE START	46
Reichspogromnacht	18	In Engeland	47
De eerste concentratiekampen	22	Contact met de familie	48
		Enemy Aliens	52
		Internerings	56

HOOFDSTUK 4 IN HET BRITSE LEGER

Het Auxiliary Military
Pioneer Corps

Naamsveranderingen

Bij de luchtlandingstroepen

21st Independent
Parachute Company

Het Glider Pilot Regiment

HOOFDSTUK 5 DE SLAG OM ARNHEM

De strijd barst los

De perimeter

De evacuatie

Epiloog

DE MANNEN

NOTEN

BRONNEN

NAMENINDEX

66

67

76

80

82

87

90

91

100

109

114

116

134

140

142

VOORWOORD

Een beschadigde shillingmunt, daar begint dit verhaal. Degenen die vaker oorlogsmusea bezoeken zullen bekend zijn met dit soort objecten: alledaagse voorwerpen die de klap van een kogel of granaatscherf hebben opgevangen en daarmee het leven van hun bezitter hebben gered. Ze laten zien hoe dun de grens tussen leven en dood kan zijn in een oorlog en illustreren het belang van de speling van het lot. Over het algemeen gaat er geen groter verhaal schuil achter dit soort objecten, maar dat is in dit geval anders. De shillingmunt die in het Airborne Museum wordt tentoongesteld was van Harold Bruce, wiens echte naam – over een speling van het lot gesproken – Harold Schilling was. Harold was een Joodse jongen die opgroeide in nazi-Duitsland. In 1938 vertrok hij naar Groot-Brittannië om daar te gaan studeren. Vijf jaar later sloot hij zich aan bij de Britse luchtlandingstroepen en samen met hen zou hij in september 1944 deelnemen aan de Slag om Arnhem. Een Joodse jongen uit Berlijn die tijdens de Slag om Arnhem aan Britse zijde vocht: het leek een onwaarschijnlijk verhaal, maar al gauw bleek het geval van Harold niet uniek te zijn. Harold was één van de 21 Joodse mannen uit Duitsland en Oostenrijk die aan Britse zijde vochten tijdens de Slag om Arnhem. Dit is het verhaal van deze mannen.

Het verhaal van Harold Schilling vormt de aanleiding voor het schrijven van dit boek. Dit werk zou echter niet tot stand zijn gekomen zonder de steun van een groot aantal mensen en instituten. Als eerste wil ik graag de staf en directie van het Airborne Museum en met name Lisa van Kessel bedanken. Zij hebben mij de mogelijkheid gegeven het onderzoek voor dit boek uit te voeren en in grote mate eraan bijgedragen. Vervolgens wil ik graag Martin Sugarman bedanken. Zonder zijn eerdere onderzoek naar dit onderwerp was dit boek niet mogelijk geweest. Daarnaast gaat mijn dank uit naar: Jon Baker, Norman Brown, Matthew Bruce, Louis Deliss, Max Deliss, Ranaan Ellran, Peter Gijbels, Ben Hill, Martijn Jongen, Paul Kendall, Christa Laird, Michael Lewis, Randy Maxwell, Lyn Rodley, Mark Sander, Jan Scott, David Spiegelglas, David Stanleigh, Peter Stern en Maarten-Jan Vos.

Daarnaast wil ik de medewerkers van de Association of Jewish Ex-Servicemen (AJEX), de British National Archives, de Wiener Holocaust Library, het Archiv der Israelitischen Kultusgemeinde Wien, het Österreichisches Staatsarchiv, Yad Vashem, Ghetto Fighter House Archives, het Jewish Museum London, en het United States Holocaust Memorial Museum bedanken.

**Shillingmunt van
Harold Schilling.**

Collectie Airborne Museum
28E049

INLEIDING

Iets voor 13.00 uur op zondag 17 september 1944 landden de eerste Britse parachutisten ten westen van Arnhem. Operatie Market Garden was begonnen. De eerste troepen die aankwamen behoorden tot de *21st Independent Parachute Company*. Deze eenheid had als taak de drop- en landingszones voor de *1st Airborne Division* te markeren. Binnen de elite-gemeenschap van de Britse luchtlandingstroepen was de *21st Independent Parachute Company* een nog verder gespecialiseerde eenheid. Zij waren de pathfinders die bij grote luchtlandingsoperaties als eerste werden ingezet. Alleen de fitste en meest gemotiveerde militairen werden tot de compagnie toegelaten.

Wat de eenheid verder bijzonder maakte was dat tien van de 180 leden Joodse mannen uit Duitsland en Oostenrijk waren. Zo ontstond de opmerkelijke situatie dat er zich een aanzienlijke groep Duitsers en Oostenrijkers bevond onder de eerste geallieerde troepen die tijdens de Slag om Arnhem in actie kwamen. In de komende dagen zouden deze mannen de landingsvelden markeren voor de verdere Britse luchtlandingstroepen, waaronder zich nog eens elf Duitse en Oostenrijkse militairen bevonden.

Dit is het verhaal van 21 Joodse mannen die in de jaren 30 uit Duitsland en Oostenrijk zijn gevlucht om zich, na een lange omweg, aan te sluiten bij het Britse leger en deel te nemen aan de Slag om Arnhem. Er zal worden stilgestaan bij de vooroorlogse situatie, hun vlucht naar Groot-Brittannië, hun opname in de Britse samenleving en de Britse strijdkrachten, hun inzet bij de Slag om Arnhem en hun naoorlogse bestaan.

In 1933 kwamen Hitler en de NSDAP in Duitsland aan de macht. Vanaf dit moment voerde de Duitse overheid een sterk antisemitisch beleid. Na de Anschluss van 1938 werd dit beleid ook in Oostenrijk van kracht. De Joodse bevolking kreeg te maken met discriminatie, uitsluiting, openlijk geweld, roof en opsluiting in concentratiekampen. Door dit beleid verloren veel Joden de hoop op een toekomst in hun thuisland en probeerden ze nazi-Duitsland te ontvluchten. Groot-Brittannië was daarbij een veelgekozen bestemming.

Aangekomen in Groot-Brittannië kregen ze te maken met argwaan vanuit de Britse bevolking. Met de uitbraak van de Tweede Wereldoorlog en de Duitse invasie van West-Europa nam deze argwaan alleen maar toe.

De Britse overheid besloot de betrouwbaarheid van de ca. 70.000 Duitsers en Oostenrijkers in Groot-Brittannië te laten toetsen door speciale tribunalen. Het overgrote deel van de mensen die voor de tribunalen verscheen werd als betrouwbaar beoordeeld en werd gevrijwaard van internering en beperkende maatregelen. Desondanks besloot de Britse overheid na de bliksemsnelle opmars van nazi-Duitsland door West-Europa het zekere voor het onzekere te nemen en over te gaan tot een algemene internering.

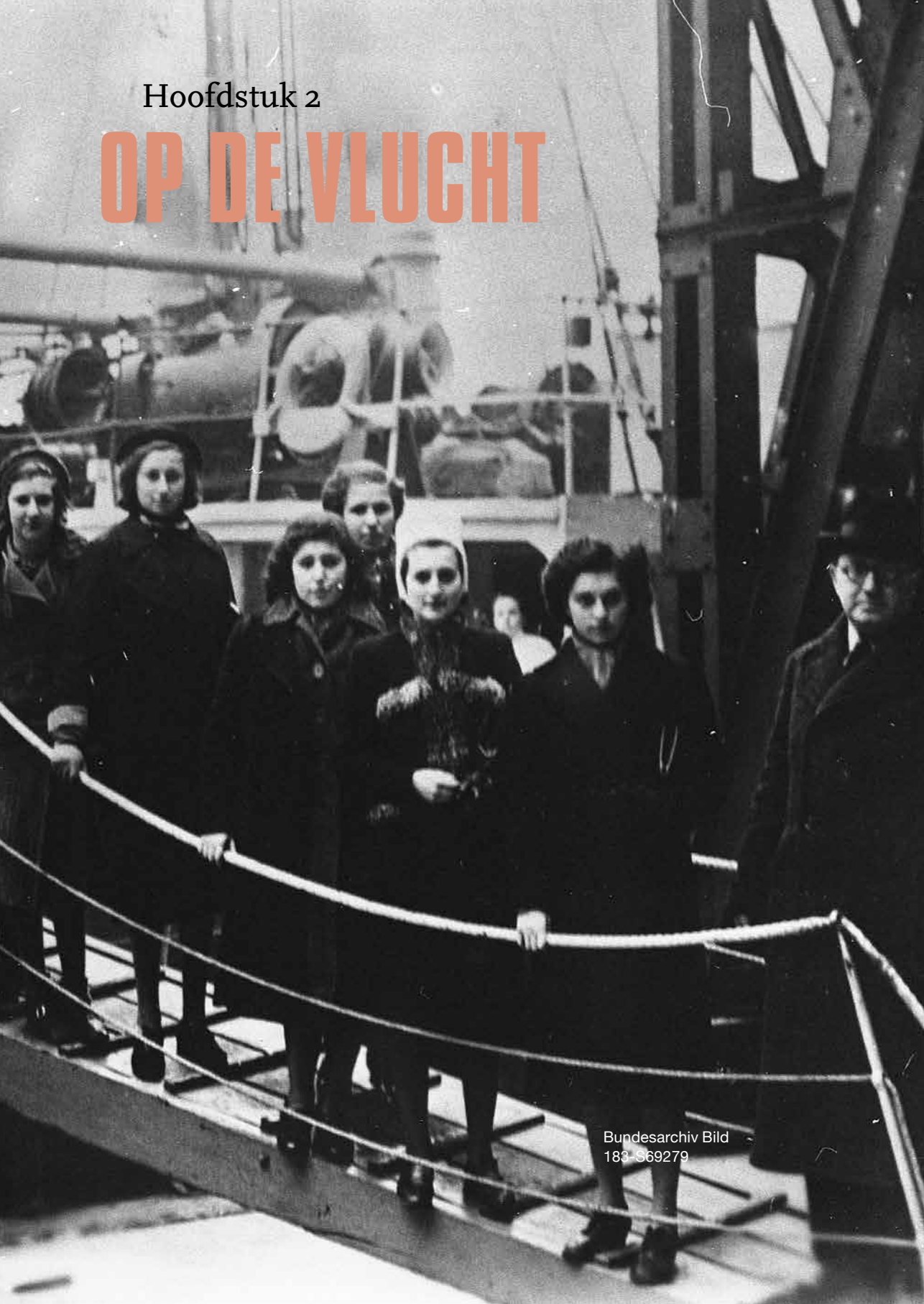
Naarmate de angst voor een Duitse invasie afnam, werden veel van de Duitsers en Oostenrijkers weer vrijgelaten. Een van de manieren waarop de geïnterneerden op korte termijn hun vrijlating konden verzekeren was door tot het Britse leger toe te treden. Daarbij bood deze optie voor veel van de gevluchte Joden een mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de strijd tegen het door hen zo gehate naziregime. De argwaan van de Britse overheid was echter nog niet geheel verdwenen waardoor in eerste instantie alleen ongewapende dienst bij het Britse Auxiliary Military Pioneer Corps mogelijk was. Dit korps verrichtte ondersteunende taken voor het Britse leger zoals het bewaken van depots en aanleggen van versterkingen. In 1943 werd echter besloten dat de Duitse en Oostenrijkse vluchtelingen ook voor dienst bij andere onderdelen van het Britse leger in aanmerking konden komen. Veel van de mannen waren het saaie maar zware werk bij het Pioneer Corps zat en stonden te springen om een actievere bijdrage aan de daadwerkelijke strijd te leveren. Enkele duizenden Duitse en Joodse vluchtelingen meldden zich aan bij gewapende eenheden van de Britse strijdkrachten, waaronder de luchtlandingsstrijdkrachten.

21 van deze Joodse Duitse en Oostenrijkse vluchtelingen die zich bij de Britse luchtlandingstroepen aansloten waren betrokken bij de Slag om Arnhem in september 1944. Deze mannen markeerden de landingsvelden, bestuurden zweefvliegtuigen of kwamen met parachutes neergedaald. Negen dagen lang vochten ze zij aan zij met hun Britse en Poolse collega's tegen een almaar groeiende overmacht. Velen van hen raakten gewond en een aantal overleefde de strijd niet.

Toen de oorlog in mei 1945 in Europa ten einde kwam, moesten de Joodse vluchtelingen opnieuw keuzes maken. Gingen ze terug naar hun oude vaderland of zouden ze in Groot-Brittannië blijven? Wat was er gebeurd met familie en vrienden voor wie het niet mogelijk geweest was om te vluchten? Terwijl deze mensen hun naoorlogse bestaan vormgaven, moesten ze op deze vragen antwoord zien te vinden.

Hoofdstuk 2

OP DE VLUCHT

Bundesarchiv Bild
183-S69279

De machtsovername van de NSDAP bracht een emigratiestroom onder de Joodse bevolking van Duitsland teweeg. Deze stroom kwam relatief langzaam op gang maar groeide naarmate er meer discriminerende maatregelen werden ingevoerd. Met de *Anschluss* van Oostenrijk en de inname van het Sudetenland in 1938, vond ook daar een uitstroom van de Joodse bevolking plaats. Er wordt geschat dat er tussen 1933 en 1939 ca. 360.000 tot 370.000 Joden uit Duitsland, Oostenrijk en Tsjechoslowakije vertrokken.¹ Het grootste deel van hen vertrok in het laatste jaar voor de oorlog na de gewelddadige aanvallen van *Reichspogromnacht*.² Tragisch genoeg kwam een groot aantal vluchtelingen terecht in landen die later door nazi-Duitsland zouden worden ingenomen.

Emigratie uit Duitsland

Emigratie uit nazi-Duitsland was niet eenvoudig voor de Joodse bevolking. De nazi's voerden een tegenstrijdig en vaak wisselend beleid ten aanzien van Joodse emigratie. Aan de ene kant stimuleerden ze emigratie door anti-semitische maatregelen door te voeren die het leven van de Joden in Duitsland en Oostenrijk onhoudbaar maakten. Aan de andere kant waren het juist deze maatregelen die emigratie bemoeilijkten of zelfs onmogelijk maakten.

Met het aannemen van de rassenwetten van Neurenberg in 1935 waren Joden tot tweederangs burgers gedegradeerd. Dit creëerde een barrière voor Joden die naar het buitenland wilden emigreren. Het toelaten van vluchtelingen uit Duitsland bracht risico's met zich mee voor het land van opname omdat repatriëring vaak lastig was. In de ogen van de nazi's waren deze mensen immers geen volwaardige Duitsers en was er ook geen enkele reden ze terug te laten keren als hun emigratieplannen mislukten of hun visa verliepen.³

Er bestonden ook financiële bezwaren. Het immigratiebeleid van de meeste landen was in de jaren 30 gericht op het beschermen van de eigen economie en werkgelegenheid. Migranten die asiel aanvroegen moesten idealiter in hun eigen onderhoud kunnen voorzien en mochten geen concurrentie voor de eigen bevolking vormen op de arbeidsmarkt. Voor Joden die Duitsland en Oostenrijk probeerden te verlaten was dit een groot probleem. Het economische beleid van de nazi's ten aanzien van de Joden was gericht op uitsluiting en uitbuiting. Vlak nadat de nazi's aan de macht waren gekomen werden er beroepsverboden uitgevaardigd en werd opgeroepen tot een boycot van Joodse winkels en bedrijven. In de daaropvolgende jaren werden verdere economische beperkingen opgelegd. Joden moesten een overzicht van al hun bezittingen opgeven aan de staat en vanaf november 1938 was het voor hen

 <p>Unterschrift des Paßinhabers <i>Hans Rosenfeld</i> und seiner Ehefrau.</p> <p>Es wird hiermit bescheinigt, daß der Inhaber die durch das obenstehende Lichtbild dargestellte Person ist und die darunter befindliche Unterschrift eigenhändig vollzogen hat.</p> <p>Düsseldorf den 18. Aug. 1938 Der Postleprakant Dr. Heilmann</p>	<p>PERSONENBESCHREIBUNG</p> <p>Ehefrau</p> <p>Beruf <i>Reisekassierin</i></p> <p>Geburtsort <i>Kattowichhausen</i></p> <p>Geburtsdag <i>20. 7. 1900</i></p> <p>Wohnort Düsseldorf, <i>Luwig-Str. 74</i></p> <p>Gestalt <i>165</i></p> <p>Gesicht <i>oval</i></p> <p>Farbe der Augen <i>grün</i></p> <p>Farbe des Haares <i>schwarz</i></p> <p>Besond. Kennzeichen <i>Auf dem rechten Oberarm zwei Narben</i></p> <p>KINDER</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Name</th> <th>Alter</th> <th>Geschlecht</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="3" style="text-align: center;"><i>Diagonal line</i></td> </tr> </tbody> </table>	Name	Alter	Geschlecht	<i>Diagonal line</i>		
Name	Alter	Geschlecht					
<i>Diagonal line</i>							

<p>Vorlegt im Monat <i>August 38</i></p> <p>im Rahmen der Freigrenze RM. <i>10-</i></p> <p>Düsseldorf, den <i>17.8.38</i></p> <p>DEUTSCHE BANK FILIALE DÜSSELDORF Sortenkasse</p> <p><i>Handwritten signature</i></p> <p><i>Handwritten note:</i> Auf rufe 21 Aug 38 komm nach hie</p>	<p>PASSEN CONTROLE No. <i>14</i> ZEVENAAR.</p> <p>Niet toegelaten, O-M-B <i>van een</i> Zevenaar, 21 Aug 38. <i>in de</i></p> <p><i>Handwritten note:</i> Reize: 21/8.38 Binnland Re.</p>
---	--

Reisepass van Hans Rosenfeld met de aantekening van de Nederlandse grensbewaking dat hij niet tot Nederland wordt toegelaten.
Privéverzameling R. Elfran

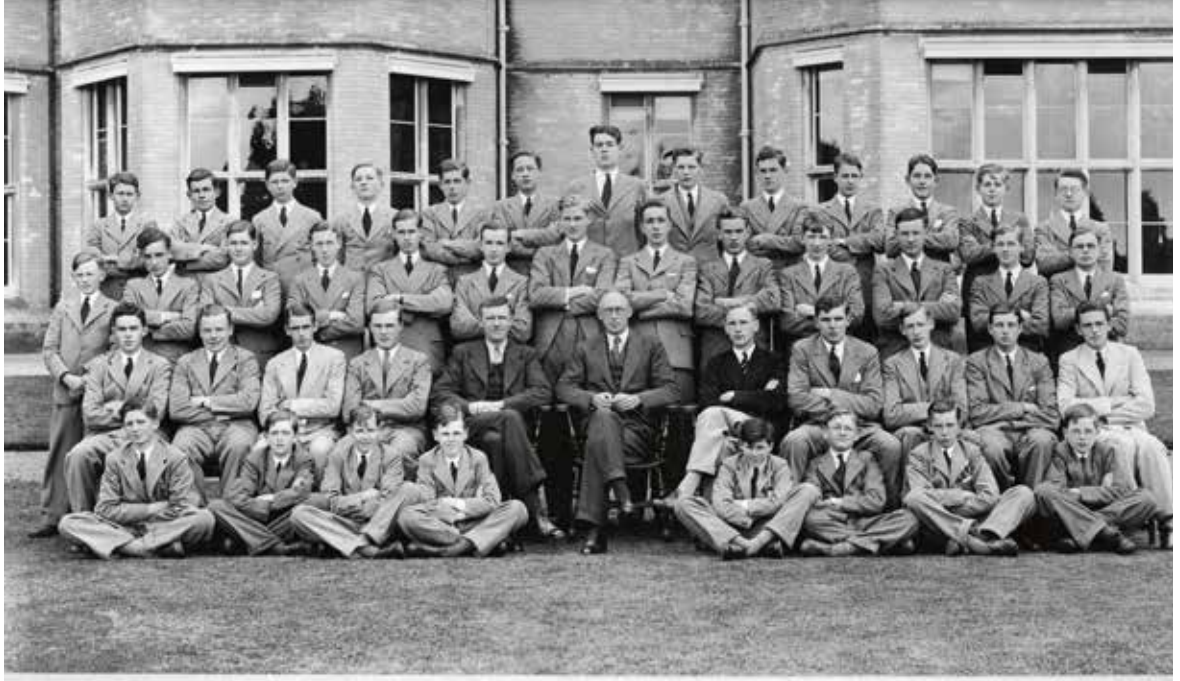
Het Britse immigratiebeleid was in de jaren 30 voornamelijk gericht op het beperken van de instroom van immigranten. Het was voor studenten, zakenreizigers of mensen die familie bezochten mogelijk om tijdelijke visa aan te vragen maar het was lastig om deze naar permanente verblijfsvergunningen om te zetten. Joodse vluchtelingen uit Duitsland en Oostenrijk die langer wilden blijven, waren bij emigratie naar Groot-Brittannië aangewezen op de steun van Joodse hulporganisaties.

Vlak nadat de NSDAP in 1933 aan de macht was gekomen, kwam een delegatie van de Brits-Joodse gemeenschap samen met vertegenwoordigers van de Britse overheid. De Joodse delegatie sprak haar zorgen uit over de situatie in nazi-Duitsland en bood aan dat de Joodse gemeenschap alle kosten op zich zou nemen die de komst van Joodse vluchtelingen met zich mee zou brengen.²¹ Het was een belofte die tot aan de uitbraak van de oorlog in stand werd gehouden, ondanks het feit dat de instroom van vluchtelingen vanaf 1938 explosief toenam.

Ondanks de verzekeringen van de Joodse gemeenschap scherpte de Britse overheid in 1938 haar immigratiebeleid aan. Deze beleidswijziging kwam tot stand naar aanleiding van de enorme toename van het aantal vluchtelingen na de Anschluss van Oostenrijk in maart 1938 en het feit dat omliggende landen ook strengere eisen aan immigratie verbonden. Duitsers en Oostenrijkers die naar Groot-Brittannië wilden emigreren moesten nu aantonen dat ze over voldoende financiële middelen beschikten om in hun eigen onderhoud te voorzien, of personen aandragen die voor hen garant konden staan tot aan het moment dat ze het land konden verlaten.²² Gezien de financiële sancties die door de nazi's aan de Joden waren opgelegd was dit voor velen geen eenvoudige opgave.

Felix Kraus had het geluk dat hij iemand kende in Engeland die garant voor hem wilde staan. In 1938 verbleef hij in het Tsjechoslowaakse Reichenberg op het moment dat deze stad met de annexaties van het Sudetenland bij nazi-Duitsland werd gevoegd. Hij besloot daarop naar zijn moeder in Praag te vertrekken. Hier werd hij gearresteerd en bracht hij enige tijd in een gevangenis door.²³ Na zijn vrijlating besloot Felix naar Groot-Brittannië te vluchten. Margaret Kraus, de tante van Felix, woonde in Londen en was bereid voor hem garant te staan.²⁴ Hierdoor kon Felix vlak voor de uitbraak van de oorlog Groot-Brittannië bereiken.²⁵

Pas na de fysieke aanvallen op de Joodse bevolking tijdens Reichspogromnacht stelde de Britse overheid – op aandringen van Joodse hulporganisaties – bepaalde groepen vluchtelingen vrij van visumverplichtingen. Vanaf dit

Roberts, J. R. B. Fowler Stanley-Clarke Herdman Peto, T. Hall, J. M. Colverwell Bleichroder Holroyde Harris, J. D. Ardley Grant, P. F. Mawdsley
 King Templeton Mathar Herrew Bradshaw Channing Horsfield Rawlence Rylands Fell Scott, R. E. Grant, C. I. Worrall
 Pennell White Pariah Huggins W. N. McBride, Esq. Rev. C. B. Canning R. H. Wheeler Penn, J. E. Harris, B. M. Hoare Tweedy
 Cooper Mitchell Walker Coulthard Alton-Ward Pichill Hogan Wejhall

Adolph beter. Als lid van de roeivereniging won hij in 1939 het schoolkampioenschap.⁴⁷ Daarnaast werd hij hetzelfde jaar ook tot *house prefect* van School House benoemd, wat laat zien dat hij het vertrouwen van zijn schoolgenoten genoot.⁴⁸

Adolph had zijn vaderland onder ongelukkige omstandigheden moeten verlaten maar kwam desondanks goed terecht. Canford School stond hoog aangeschreven en Adolph wist er snel zijn draai te vinden. Daarnaast slaagden zijn ouders er ook in om Duitsland te ontvluchten. Zij kwamen eind jaren 30 in Engeland aan en vestigden zich in Wimbledon.⁴⁹ Adolph hoefde zich dus geen zorgen te maken over hun veiligheid en kon in schoolvakanties bij hen op bezoek gaan. Dit was niet voor veel Joodse vluchtelingen weggelegd.

Harold Schilling vertrok ook als student naar Groot-Brittannië. Harold kwam uit München en was geboren in het Barlow Palais dat later het partijhoofdkwartier van de NSDAP zou worden.⁵⁰ Niet lang na zijn geboorte vertrok het gezin naar Berlijn, waar Harold opgroeide met zijn ouders, broer en zusje. Harolds moeder, Martha, was Joods maar had zich een week voor haar huwelijk

Adolph Bleichröder op Canford School in Engeland 1936. Bleichröder is de zesde van rechts in de achterste rij.

Canford School Archives

Rudolf Falck in Oxford
in 1937.

Privéverzameling C. Laird

Adolph Bleichröder
meldde zich in januari
1936 aan voor Canford
School.

Canford School Archives

See page 2

FORM OF ENTRY.

CANFORD SCHOOL,
WIMBORNE

Surname BLEICHRÖDER

Full Christian Name Adolph

Date and Place of Birth 7th January 1922 Hamburg

Full Style and Address of Parents or Guardian Mrs. F. Bleichröder Hamburg 13
Schlüterstr. 3. Dr. Bleichröder London E.C. 5 Leadenhall Street

Name and Address of Preparatory Schoolmaster Bertram Hamburg
Larvesteudermweg 107

To be entered for January Term, 1936 Name of House preferred (if any) _____
(Terms begin Sept., Jan. and May)

For what other Public Schools (if any) has this Boy's name been put down? _____

Is it probable that on leaving Canford he will wish to enter:

- (1) The University.
- (2) The Army or Navy (Special Entry).
- (3) The Medical Profession.

If the Boy has not been brought up as a member of the Church of England, please state here in what religious body he belongs Jewish

Date 28 November Signature [Signature]

N.B.—This form, when completed, should be sent to the Headmaster, together with a Cheque for One Guinea Registration Fee, Payable to the Bursar.

P.T.O.

Hoofdstuk 4

IN HET BRITSE LEGER

Privéverzameling L. Deliss

Met de publicatie van de *White Paper* was de weg vrijgemaakt voor vrijlating uit de interneringskampen. Een van de wegen uit gevangenschap was toetreding tot de Britse strijdkrachten. Een aanzienlijk deel van de geïnterneerden uit nazi-Duitsland maakte gebruik van deze mogelijkheid en meldde zich aan bij het Britse leger. Het wantrouwen van de Britse overheid ten aanzien van de *Enemy Aliens* was echter nog niet geheel verdwenen en in eerste instantie kwamen ze alleen in aanmerking voor ongewapende dienst binnen het *Auxiliary Military Pioneer Corps*. Naarmate de oorlog voortduurde nam het vertrouwen in de *Enemy Aliens* toe en werden ze tot andere onderdelen van de krijgsmacht toegelaten, waaronder de luchtlandingstroepen.

Het Auxiliary Military Pioneer Corps

Het Auxiliary Military Pioneer Corps (AMPC) werd in oktober 1939 opgericht.¹ Het AMPC was de opvolger van het *Labour Corps* dat tijdens de Eerste Wereldoorlog in het leven was geroepen. De gedachte achter beide eenheden was dat mannen die ongeschikt waren voor dienst aan het front alsnog een bijdrage aan de oorlogsinspanning konden leveren door ondersteunende taken te verrichten.

Het Auxiliary Military Pioneer Corps genoot geen goede reputatie binnen de Britse strijdkrachten. Het korps werd als het afvoerputje van het leger gezien, de plek waar ongeletterden en voormalige criminelen samenkwamen.² Het beeld was dat de officieren oude mannen waren die al in de Eerste Wereldoorlog hadden gediend en niet in staat waren hun ondergeschikten te motiveren. Het werk van het AMPC was saai, monotoon en fysiek zwaar, wat niet bijdroeg aan de situatie. De reputatie van het korps was onverdiend en de leden van het AMPC verrichtten belangrijk werk. Ze onderhielden de militaire infrastructuur, bewaakten bevoorradingsdepots en legden versterkingen aan. Deze laatste taak was zeker in de periode na de Britse terugtocht uit Frankrijk, toen de angst voor een Duitse invasie haar hoogtepunt bereikte, van groot belang.

Vanaf oktober 1939 mochten *Enemy Aliens* tussen de negentien en vijftig jaar zich aanmelden voor het AMPC. In eerste instantie moesten alle rekruten voordat ze tot het AMPC werden toegelaten door de Britse inlichtingendienst MI5 worden doorgelicht, maar deze eis werd in december 1939 losgelaten.³ Vanaf dat moment mochten alle *Enemy Aliens* van categorie 'C' zonder verdere toetsing toetreden. De eerste rekruten werden door Duitssprekende officieren van het Britse leger opgeleid bij het *No. 3 Training and Reception Centre*.⁴ Dit opleidingscentrum was gevestigd bij een opvangkamp voor Joodse vluchtelingen.

Hoofdstuk 5

DE SLAG OM ARNHEM

Op 16 september 1944 stonden de Britse luchtlandingstroepen, verspreid over vliegvelden in het zuiden van Engeland, klaar om te beginnen aan Operatie Market Garden: de grootste luchtlandingsoperatie van de oorlog. De sfeer was gespannen en iedereen bereidde zich op zijn eigen manier voor op de strijd die de volgende dag zou losbarsten. Op een van de vliegvelden vond een bijzondere bijeenkomst plaats. Enkele Joodse militairen en een rabbijn verzamelden zich onder de vleugel van een zweefvliegtuig om stil te staan bij het Joodse nieuwjaar, Rosj Hasjana, dat op het punt stond te beginnen.¹ De Joodse militairen zouden het nieuwe jaar op spectaculaire wijze inluiden. Voor sommigen was het de laatste jaarwisseling die ze zouden meemaken.

Het doel van Operatie Market Garden was om een aantal bruggen over de grote rivieren en kanalen in Nederland in te nemen. Als de bruggen over de Maas, Waal en Rijn in geallieerde handen zouden vallen, lag de weg naar het hart van nazi-Duitsland open en kon de oorlog wellicht nog voor de kerst van 1944 worden beëindigd. De bruggen moesten door geallieerde luchtlandings-eenheden worden veroverd en worden vastgehouden totdat de grondtroepen hen konden bereiken. De brug over de Rijn in Arnhem was de meest noordelijke brug en moest door de Britse *1st Airborne Division* worden ingenomen en verdedigd.

De strijd barst los

Om 10.25 uur op 17 september klommen de mannen van de *21st Independent Parachute Company* op het Fairfield vliegveld in Zuid-Engeland in de klaarstaande transportvliegtuigen. Het moment waar de mannen zo lang op hadden gewacht was eindelijk daar. Deze keer zou de missie niet op het laatste moment worden afgelast en konden ze eindelijk hun rol als *pathfinders* voor de *1st Airborne Division* vervullen. Zwaar bepakt bewogen ze zich langzaam naar de klaarstaande Stirling toestellen. Het weer was goed en de vlucht naar Nederland verliep zonder incidenten. Rond 12.45 uur gingen de rode lampen in de vliegtuigen aan om aan te geven dat de dropzones waren bereikt. Niet veel later volgde het groene licht en sprongen de mannen uit het gat in de vloer van de vliegtuigen. Harold Schilling beschreef de situatie:

Rood licht – groen licht. Iedereen beweegt zich naar voren terwijl de mannen vooraan door het gat in de vloer verdwijnen. De luchtstroom raakt je en voordat je volledig begrijpt wat er gaande is, gaat de parachute open en bungel je kalmpjes in het lichte briesje.²

COLOFON

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in het Airborne Museum, Oosterbeek, van 9 juni 2023 t/m 24 februari 2024

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m.

Airborne Museum, Oosterbeek
info@airbornemuseum.nl
www.airbornemuseum.nl

Tekst

Jory Brentjens

Redactie

Crius Group

Vormgeving

Erlend Schenk, BUROGRAPHIC

© 2023 WBOOKS Zwolle / de auteur
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.
© c/o Pictoright Amsterdam 2023.

ISBN 978 94 625 8562 1
NUR 680

 WBOOKS

